

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercuria si sambata.

Pretiulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in lăintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 6 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmoudu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresele de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 14.

Sibiu, 15/27 Februaru 1878.

Anulu I.

Originea romanilor cá cestiunea politica.

I. Se 'mi mai numiti unu singuru poporu de pe teritoriulu Europei, a carui origine, istoria si limba se fia trase in aren'a gladiatoriloru pentru politic'a dilei. Natiunei romanesci i s'a intemplat si acésta absurditate politica, i se mai intempla inca pana in diu'a de astadi. Amu priceputu si noi prea bine, cá istoricii de profesiune se se ocupe cu cercetari asupr'a originii poporaloru mari si mici, vechi si mai noue, glorióse si cadiate cu totulu, buna-óra cá poporulu tiganescu, carele inca este destulu de interesantu pentru istorici. Dara cá se comande si se puna cineva in adinsu ómeni literati spre a cercetá originea unui poporu cu scopulu ficu de a scóte din acele cercetári drepturi seau nedrepturi istorice, facultati si poteri mai multe seau mai pucine de a formá statu si a desvoltá totu-odata viétiá nationala, o diagnosa cá acést'a s'a facutu pána acumu si se mai face numai asupr'a corpulu nostru nationale. Este inse unu spectacolu intr'adeveru tragi-comicu a vedé, cumu acei mari scrutatori si critici ai istoriei romaniloru o patu cá cutare astronomu, care uitandu-se mereu pe stele, cade dintr'o grópa intr'alt'a. Acésta scena demna de compatimire ni-o presentá chiar' si academi'a magiara de scientie, atátu in anulu trecut, câtu si estu-timpu in siedinti'a sa din 7 februariu, candu unulu dintre membrii sei anume Paulu Hunfalvy alias Hundsdörfer, portá de nasu pe onorabili membrii, spunendu-le despre originea nóstra câte verdi si uscate.

In anulu trecut d-lu Hundsdörfer folosindu-se de scrierile repaus. profes. Rössler si de anticritic'a lui Lung, au indopatu pe ascultatorii sei cu estrasse superficiali alese asia, cá se fia pe gustulu ascultatoriloru. Estu-timpu si-luá de subiectu, nu alu cercetárilor, ci ale insulteloru sale, viéti'a lui Georgie Síncai scrisa de Papiu Ilarianu, alu carui nume diariile magiare lu scalembara in Papileanu. Dar apoi acestu Hundsdörfer fora cá se fia vedíutu cu ochii vreodata Cronic'a lui Síncai si miile de documente adunate de dinsulu si de multi alti istoriografi romani, cutéza a-i face critic'a, a declará pe Síncai de unu nebunu, si in fine are obraznici'a de a incuviintiá cuvintele tiranului censoru scrise inainte cu vre-o 70 de ani pe cronica: opus igne, auctor patibulo dignus. Dara in fine Hundsdörfer

uitandu-si óre-cumu de sine marturisesce cá originea, istori'a, intinderea, inaltiarea pe dí ce merge a natiunei romane este unu fenomenon (aparitiune) etnograficu, cu care abea se mai póte asemená altulu in Europ'a. Cu tóte aceste totu Hundsdörfer si-bate jocu de civilisatiunea nóstra, aduce cá nu sciú ce argumentu tare contra nóstra, cá romanii numai dela anulu 1780 incóce au cutezatu se scria limb'a lor cu litere latine, cá si cumu omenimea nu ar mai cunósce alta civilisatiune, decâtu numai de litere latine; dupa aceea mai adauge si o minciuna grosolana, cá renumitulu boieru Vacarescu tocma pre candu Síncai tiparise gramatic'a sa romanesc cu litere latine, a tiparitu si elu totu romanesc, dara cu textulu slavonescu, de unde apoi se pare cá ar' vré se inchiaie, cá romanii nu sunt de origine italica, ci de origine slava.

Cu tóte aceste vedemu bine, cá n'amu spus lectoriloru nostrii nimicu necunoscutu; aceea inse ce merita tóta atentiunea fiacarui romanu este impregiurarea, cá adversariloru nostrii nu le este bine nici cu capulu de piétra nici cu piétra de capu, si ca de câte-ori se certa asupr'a originii nóstre, totu-deaun'a cadu din putiu in lacu. Loru nu ie convine cu viéti'a odata, cá se se adeveresca din istoria, din limba, din ethnologia, descendentia nóstra dela legiunile si coloniile romane aduse in Daci'a intr'unu periodu lungu destulu de ani 170. Si pentru ce nu le convine? Din cauza cá unu documentu cá acesta ne-arú dá la mana si unu dreptu mare historicu in ochii toturoru câtu mai punu temeiu pe elu, aru si desteptá in romani reminiscentie de fapte mari si glorióse ale strabuniloru.

Se-i facemu Daci, disera adversarii si cutierara tóte bibliotecile, penrucá se ne faca daci; ér' candu ajunsera la limba, nefiindu in stare a descoperi in limb'a nóstra nici macaru una suta de cuvinte dace, li se inolestá gur'a. In acelu-asi timpu inse si-descantara totu ei, cá nu e bine se ne faca nici daci, antaiu penrucá dreptulu historicu alu daciloru este si mai vechiu de catu alu Romaniloru, éra alu doilea, cá dacii, de si semi-barbari, au fostu si ei unulu din poporale cele mai brave si mai glorióse ale anticítatii, incátu au avutu curagiulu a dá pieptu intr'o lunga serie de ani cu legiunile romane, a le bate nu odata, si chiaru a scóte tributulu dela unu imperatoru.

Mai totu in acelu timpu venira alti adversarii

la ide'a, cá se ne faca slavi. Spre acestu scopu câtu-va din ei nu-si pregetara a ne invetiá limb'a si datinele; dara o patira si cu acést'a. Intr'aceea politiciiloru le strigara se stea pe locu cu tendentiósele lor cercetári istorice si filologice; pen-tru-cá pericolulu aru cresce in proportiuni geometrice in casu cându s'ar constatá, cá 9—10 milióne de romani, nu suntu romani, ci cá acestu poporu face si elu o parte considerabila din marea familia a ginte slave, prin urmare, cá e destinatu a se amalgamá in oceanulu slavu; cáci atunci ce are se se aléga anume de 5 milióne magiari si de germanii colonisati prin Panoni'a si Dacia?

(Va urma.)

Transilvani'a.

(Afaceri scolastice s. a.) Din comitatulu Hunedórei esu cu incetulu lucruri curatiele si frumosiele la lumina, care tóte merita si trebeu se fia revelate lunei in modu autenticu. Deocamdata atingemu aci unu casu din cele mai strigatórie. In comun'a curatu romanescá Bérseu din acelu comitatu, s'a facutu, scie-o pecatele ei pe ce cale, scóla comunala, éra nu confesionala, apoi i s'a datu unu dascalu secuín, anume Réthi, care nu scie nici-unu cuventu romanesc asia, câtu in scóla vorbesce cu bietii scolari numai prin semne, pe degete; éra déca nu merge nici asia, ilu mai ajuta cá dragomanu copilasiulu notariulu comunale. Vediendu parintii prunciloru, cá acestia nu invetiá nimicu si cá sunt torturati a citi intr'o limba cu totulu straina lor, au datu supplica la Szolgábirau (subprefectu), dara au patit'o. Inse despre procedur'a ulterioara asteptamu informatiuni si mai exacte. Deocamdata credemu, cá are oricine totu dreptulu se intrebe: Unde au fostu parochulu, unde protopopulu, unde celelalte auctoritati eclesiastice romanesci?

Dela Deva ni se scrie de dato 22/10 Febr. a. c. cá in 11 Ianuariu adusesera acolo 6 gendarmi pe 24 romani cá prevaricanti in padurea lui Makray. De atunci acei ómeni siedu in temnitia, fóra cá se le fia venitu timpulu de a fi judecati. Nu scimu déca delinquentii in casuri de acelea nu aru potea fi liberati pe garantia (chezasiia), cá se nu le péra acasa familiile de fóme si de gotatate.

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Ómeni din Carpati.

Trad. de Petra-Petrescu.

(4 Continuare.)

Bucatele de capetenia ale cinei nóstre au fostu mamaliga si branza, dupa care, ustenitu, m'am pusu nu departe de vétra pe unu patu de fenu própsetu; lungu tempu inse nu potú adormi de arom'a neobiénuita de branza, in catu m'am potutu ocupá de ajunsu cu cele dimpregiurulu meu. Asiá am observatu, ca Voresculu a judecatu fórtu bine. Petru, in locu d'a fi respinsu, érá atrasu de fiinti'a energica a Annutiei.

Dejá in decursulu cinei tinerulu uriasiu priviá la frumós'a copila, de cugeta cá o mananca cu ochii, si probabiliu, inspiratu de vederea ei, fauriá la planuri in drasnetie, cá-ci cu cele mai placute apucaturí strategice se incercá a apucá pe dusímanulu periculosu din flanca, servindu-i de scutu putinele. Dar Annuti'a scia se i nimicésca totu asiá de dibace tóte incercárilu; dupa ce in urma si unu atacu in facia remase fóra succesu, invinsulu se intórse descuégiatu la foculu ce pocniá veselu pe vétra si cautá lungu si tristu in flacarile curate, daru d'odata, cá si candu nisce gení compatimitori i-ar fi inspiratu o ideia buna, sare in susu, aprópe veselu, siópti tatalu seu cateva cuvinte si parasí colib'a mai aruncandu o privire lunga si invapaiata asupra frumósei, de care nu se potea apropiá. Annuti'a inca se facú incurendu nevediatu, inse dupa cum mi se para, numai cá, scutita de putinele cu branza, se si-póta face toalet'a de nópte si se se culce. Cei doi veri remasera inca multu tempu langa foculu incalditoru, vorbindu incetu de priirea turmeloru, de impositelou nóue si despre resboiulu, care inca pe atunci erupsese in Orientu, si a carui veste strabatuse si pe inaltimile Carpatiloru.

Eu ascultam si nu arare me uimiam de bun'a judecata si de parerile sanetóse ale betranului minunatu.

Cum stetea elu la zarea curata a focului cu faci'a-i vesela inundata de bucle argintii, cu corpu-i robustu si inca venjosu, carui-a nu i-pesá de etate si de necasuri, se asemená intru tóte tipuriloru, ce ni le creéza fantasi'a despre acei patriarchi din biblia, din ale caroru cópse se nascu popóra, séu de acei eroi din anticuitate, cari cá dascali si conducatori plegateau poporulu lor calea spre cultura si avutiá.

De unde dara asta stagnare innadusita, asta viétiá spirituála murgii a unui poporu bogatu intru tóte, carui-a apartienu ómeni inimosi cá Voresculu? Este acest'a unu destinu, ce nu se póte schimbá, basatu pe insusirile de rasa, ori este rezultatulu blastemului, ce urnaresce Mahomedanismulu, care prinde radecini de despotismu si sclavagiuru ori unde apuca si asemene Samulu din desiérturu nimicesce pe vécuri intregi ori-ce semnu de viétiá din cercuitulu seu.

Pre candu cugetam la intrebári de aceste, betranii, in cójécele lor se culcara pe pamentulu tare si se facú tacere giuru-impregiuru. Numai durduítulu ragusitu alu tunetului se audiá candu si candu din departare; acestui-a ii urmá cate-odata urlete de lupi din fundatur'a d'aprópe a pedurei si latratu de cani veghiatori. Dar pe incetulu amutira si scomotele aceste si tacerea serbatorésca nu o conturbá de catu pocnirea flacariloru, ce rodeau la lemnulu verde de bradu. Somnuosu priviam la rar'a activitate a elementului misteriosu si impresionabile dilei sternira in mine cugete despre viitoriulu acestui poporu semburos, remasu atatu de inderaptu; fantasandu m'am mangaiatu cu speranti'a, ca odinóra va inflóri si pe pamentulu Daciei pretiosulu pomu alu libertáti — dar mai inainte nu, fui siliti a mi-reflectá, de catu dupa ce pe acelasiu, voru sangerá impreuna aderentii califloru si ai tiarismului.

Meditandu astmodu adormii. Sternitu de nisce chioite me trezii si de pre lumin'a frumósa, ce petrundeá prin crepaturile paritiloru, vedítu, ca sórele e déjà susu pe ceriu, si fiindu ca acum me aflám singuru in coliba, la momentu am esitu la aeru curatu.

Esíndu din stána observai pe Vorescu, care stetea nu departe de mine dupa unu rosariu selbatecu si prin semne se incercá a me face attentu la ceva, ce eu nu poteam vedé de unde me aflamu. Me apropiái de elu incetu si nu tocma departe zarii una grupa, cá si care unu artistu abia si-lu póte imaginá mai cu effectu. Din infundatur'a intunecósa a bradetului amintitu de repetite ori se radicara figurile lui Petru si Annutiei marcate si plastice, cá nisce produse de arta taiate din marmoru, cu cari semenau si in grati'a nobila, naturala a tienutei lor, cum si in nemiscarea lor momentana. Pielea de ursu de pe umerii junelui uriasiu imi spuse indata, ca chioitele, cari me trezira din visurile mele, au fostu strigarea de invingere a fericitului venatoriu, care acum asteptandu, fora indoieála, respunsulu unei intrebári, stetea ceva cam plecatu inaintea fetei, cu drépt'a radimatu pe o pusica lunga, cu o tieve, cu stáng'a tienendu frumós'a piele négra, care de pe umeri aterná pana diosu la pamentu.

Annuti'a érá confusa si nedecisa. Ochii ii erau cu sfiéla plecati spre pamentu, ér man'a-i se jocá cu unu buchetu de flori carpatine, care i-impodobea totu sinulu si in freschetia emulá cu obrazii romancei frumóse.

„Nu, nu potu primí,“ díse ea radicandu-si in linisce privirea, e prea scumpa pentru mine, si „adause“ iute, ríndendu si abatendu-si privirea, „ce se facu vér'a cu o piele de ursu, — la érna, Petre, candu va fi éra frigu si va cadé antái'a zapada, atunci — intréba-me din nou“.

Capritiós'a voiá se scape cu acést'a, inse séu ca nu érá, séu ca nu vrea se fia prea iute, — destulu, ca Petru o apucá indata de mana si i-díse cu voce blanda: „o plapoma tiesuta tóta din auru nu ar fi prea scumpa pentru tine, Annutiá, dar eu nu ti-potu oferí de catu asta piele négra, pe care si vér'a poti se dormi fórtu bine — incérca numai!“

„Nu, Petre, ea póte se mi-causeze visuri rele,“ observá Annuti'a cu unu zimbetu sarcasticu.

(Va urma.)

Ungari'a.

Buda-Pesta 10/22 Februaru 1878. (Deputatii romani din diet'a Ungariei.) Nu sciu dela ce mana a primitu onorabil'a Redactiune corespondinti'a altcumu bine intitulata: Unde sunt si ce facu deputatii nostri romani trimisi in diet'a Ungariei? ce a aparutu in Nr. 12 alu „Observatoriului“; dar' destulu ca in acea corespondintia de si in celea ce privese meritulu ei bine scrisa, totusi datele referitorie la contingentulu deputatiloru dietali de nationalitate romani sunt neexacte, ca-cu nu unspredece cumu ii insira corespondintele, ci „siesespredece“ sunt dumnealoru la numeru, si anume: Antonescu, Balomiri, Borlea, Cosma, Dod'a, Gurbanu, Dr. Hodosiu, Ioanovicu, Michali, Missiciu, Nistoru, Ales. Papp, Georgiu Papu, Romanu, Szerb si Sztupa György. Adevratu ca dintre acesti'a pre cativ'a si pote tocmai cinci insi — corespondintele — dora nici nu i tiene de romani, si de aceea nici nu i mai insira alfabetice intre cei 11; dar facea ori-cumu bunu servitiu publiculu, deca ii insira pre toti, ca pre cei ce devenira alesi ca romani in cercuri electorale romane si prin poporulu alegatoriu romanu; aretandu cari dintre ei n'aru fi se fia considerati ca atari?

Este forte caracteristica intrebarea: ca unde sunt si ce facu acei deputati? Ni-o deslega de minune diaristic'a magiara din capitala, „Közvélemény, Kelet-Népe“ si altele, care publica in colone intregi raporturi stenografice despre totu decursulu desbateriloru asupra proiectulu de lege in cestiunea vamiloru, accentuandu si apostrofandu tinent'a deputatiloru dietali dupa meritu si aretandu-i pre toti cu numele, care cumu a pledatu si votatu; apoi aceste diarie facundu sema matematica cu rezultatulu votarii din desbaterea generala a proiectulu, punu in grupe si categorii pre toti acei deputati, cari au votatu pro, cari contra proiectulu si cati au fostu absentii dela dieta. Eca cumu suna acele reviste: Contingentulu deputatiloru din diet'a Ungariei face 443; dintre cari au fostu presentii in dieta 402, er 41 absentii; dintre cei presentii 219 au votatu pentru proiectulu guvernulu; er 183 contra si asia guvernulu abia reesi invingatoriu cu 36 voturi, care este numai dupa numeru majoritate formalata relativa, dar nici de catu o manifestare de incredere, o invingere reala morala, carea se pota propri si mai departe pre ministeriulu „Tisza“ de a se mai sustiene si governa tier'a.

Continua apoi mai departe acelea diarie ale partiei opositionali critic'a satirica facia de acesta victoria a cabinetulu lui „Tisza“ spunendu, cumca elu ca cunoscutu si declarat neamicu alu nationalitatiloru nemagiare, au ajunsu in acea necesitate si perplexitate, in acelu cornu de capra, catu fu silitu a-si lua refugiulu de salvare a profoiulu seu problematicu, chiar la ajuto-riulu deputatiloru alesi de acelu poporu nemagiaru, adeca ai nationalitatiloru, pre care elu n'are ochi se le veda, nici anima se le recunosea si se le facea celea mai precarii concessiuni de dreptate, ecuitate si oportunitate, ei din contra, de cate ori vre-unulu dintre acei deputati si-au ridicatu vocea intr'o cauza de interesu pentru nemagiari, totudeun'a intimpinat netolerantia din partea dinsului; apoi ce se nu vedi! dintre deputatii nationalitatiloru, — lui Tisza i succese a-si volunta si ingagia pentru salvarea portfoiulu seu — o tabera bunicica; ca-cu elu votara 20 croati, 7 sasi si 8 romani, la olalta 35 deputati de nationalitate nemagiara; inse si croatii si sasii dechiarara, ca densii nu au incredere in guvern; totusi (Sic!) ei nu voiescu se-lu trantesc de astadata, rezervandu-si si unii si altii voturile la desbaterea speciala asupra proiectulu. (Decumv'a nu se voru mai socoti altmintre si luandu'si diurnele voru tuli-o cãtra casa. — Coresp.)

Ambiguitatea si comedi'a croato-sasescã si-a scosu ghiarele ca pisc'a din sacu, pentru-cã opositionalii colegi magiari ai loru li-o spunu verde in facia, ca numai pentru interese particularistice s'au ingagiatu de instrumente lui Tisza; dar mai tare se supara pe sasi, fiindu-cã ei prin graiulu deputatulu Gebel aci au manifestatu votu de neincredere lui Tisza, aci apoi — dupa cateva svércolituri prin clubu, i-lu dederã erasi votandu cu guvernulu, intocmai cumu facu alaripulu si Balomirulu nostru, care cu gur'a vorbi un'a, er cu fapt'a manifestã alt'a. Sunt intr'adeveru, eroii dilei in diet'a Ungariei si cei 7 sasi — ca cei din fabul'a cu siepte svabi (Sieben Schwaben) voinicosi dar fricosi contra iepurelui, dar dieu minunate sunt si lucrurile ce le facu intieptulu nostru Balomiri celu frumosu.

Voru intrebã inca lectorii acestui pretiutu

diuariu cu corespondintele din Nr. 12 alu „Observatoriului“: Ei bine, dar ce s'a intemplat cu ai nostri ceialalti „cincispredece deputati romani“ afara de frumosulu Balomiri, — unde au fostu si cumu s'au portatu ei? Eca cumu, se vedeti. — In diu'a votarii (19 Febr.) asupra proiectulu primitu de basa a desbateri speciale me aflãmu si eu pe galeri'a dietei, si dupa o incordata recognoscere d'a vedã cati si cari sunt presentii in dieta dintre ai nostri deputati, imi succese a i ochi si constataiu ca sunt 12 insi. La votare apoi mi-insemnaiu bine care cumu pronuncia pe „igen“ si care pe „nem“; ecata-i dupa nume: Antonescu, Balomiri, Cosm'a, Ioanovicu, Mihali, Ales. Pap, Ales. Romanu, si Szerb, adeca optu insi votara pentru guvern; Missiciu, Nyistor, G. Papu si Sztupa, adeca patru votara in contra; er Borlea, Doda, Gurbanu si Dr. Hodosiu au fostu absentii; va se dica tocmai cesti patru din urma numiti au fostu absentii, cari — dupa cumu ii cunoscemu noi si precumu se sunã si in grupele deputatiloru magiari opositionali, — de siguru votau in contra guvernulu si atunci teori'a minoritatii lui Tisza erã si mai blamata, positiunea lui si mai critica si necasulu lui si ai satelitiloru lui si mai mare.

Si ce dicu ungurii deputati opositionali la aceste? Ei se sfarima de necasu si dicu: „Nici candu n'a fostu ocaziune mai binevenita de a tranti pre Tisza impreuna cu mamelucii lui ca si acum'a, ca-cu deca deputatii nationalitatiloru, cei 20 croati, 12 romani si 7 sasi de toti 39 la numeru votau cu noi, in contra guvernulu, elu erã trãntitu cu minoritate de 3 voturi, si deca se interesau si se infacisau in dieta si cei absentii sasi, romani si serbi, rezultatulu erã tocmai intorsu, fiindu-cã — majoritatea neinsemnata ce si-o exploata cãne-cãnesce guvernulu, erã siguramente in partea opositionei!“

Asia este, dar' n'ai ce se li faci omeniloru, ca-cu sunt ai naibeii; dãmã cu socotãla ca cei absentii voru fi cugetatu: dar' ce se mai facemu secaturi lui Tisza in dieta, faci-i omenii lui aderintii de ieri alalta-ieri, ca-cu chiar se si cadia Tisza, vine altulu in locu-i si mai cu corne.*

Desbaterea speciala asupra proiectulu s'a si inceputu mercuri in 20 l. c., la care opositionalii deputati magiari au resuscitatã lupt'a parlamentara cu indatinata-li ostentatiune si insufla de nou mari grigi nacagitulu guvernulu. Vom vedã ce o se facea cei siepte sasi; tiene-si voru si de astadata ingagementulu cu Tisza ca se-lu spriginescã pre dinsulu si recompensa-i-va densulu pre ei si preste totu pe „universitatea natiunei sasesci“ prin implinirea promisiunei de a li lua de pe capu pre comitele actuale Wächter, seu ca ii va pacali totu cu nãmtiulu „Der Mohr hat seine Schuldigkeit gethan, der Mohr kann gehen!“ Me temu ca cam asia o se fia; dar nici domniloru sasi nu li-aru stricã se li se recompenseze siovaitur'a cu o pacalitura buna — catu de buna. Videant consules. Argus.

B.-Pest'a. Amu atinsu in Nr. 13, ca in decursulu desbateriloru s'au intemplat si brutalitati. Ca exemple vomu scote numai unele. Faimosulu Ludovicu Mocsáry in siedinti'a publica din 9 Februaru nu s'a indestulatu, ca pe Col. Tisza l'a numitu Iellachich tradatoriulu, dar a cutezatu se numescã si pe austriaci „banditi nerusinati“, er pe majoritatea deputatiloru unguresci „egoisti infami, cari vreau se aduca tier'a la starea de cersitoria“, in fine au cerutu, ca in Ungari'a se se adopte confederatiunea danubiana. Aceste s'au intemplat in 9. In 15 inse se mai scula unu altu fanaticu, Al. Csanády, care infruntã aspru pre renumitul istoricu episcopu, Mich. Horváth, dicundu-i, ca este unu iesuitu mincosu. Pe ministru presiedinte ilu insultã „de renegatu nemtitu si de tradatoriu, care a apucatu pe calea criminala de a renuntia la drepturile tierii, si asiã e in stare a face prin tradarea sa reu multu mai mare tierii, de catu i-au facutu vreodata tatarii, turcii, austriacii, muscalii si serbii.“ Tote incercãrile presiedintelui de a-i astupa gur'a erau desierte; pentru-ca dupa Csanády se sculara pe partea lui, Iosif Madarász, Ernest Simonyi si Alb. Németh, toti radicali cunoscuti, cari produsera o larma infricosiata, in catu presiedintelui nu i mai remase altu midlucocu, de catu se amerrintie cu inchiderea siedintiei.

Tocma in acea siedintia din 15, i-casiunã si dlui Ioanu Balomiri, se iea cuventulu spre a dascalu

*) Forte bine, suntemu contenti cu acesta parere; ca-cu „Selten kommt was besseres nach“ dice nãmtiulu. Coresp.

pe guvernulu, ca se nu se radieme pe nici o partida. Teoria ne mai audita pana acumu in vietia parlamentara a natiuniloru. Dn. Balomiri mai dete guvernulu si alte lectiuni, care se potu vedã in Monitoru publicate dupa stenografia, de care inse pe ministrii n'are sei dora capulu; candu a fostu apoi la „adeca“, dn. Balomiri totu a votatu in favorea ministeriulu actuale.

Unii omeni sunt de parere, ca domne ce ferice mare ar fi fostu pentru Transilvani'a, deca tocma acumu ar fi mai multi romani transilvani in diet'a Ungariei, pentru-ca se ajute a resturna pe Tisza si „a pune tier'a la cale“. Spre a intielege acesta dorintia, ar fi bine se ne punemu alta intrebare, adeca: Cei 73 deputati ardeleni (indiferentu de ce nationalitate) in cei 10 ani, ce au folositu Transilvaniei cu participarea loru la diet'a Ungariei? Respunsu respicatu au datu la acesta cei 20 de magnati ai Transilvaniei in organulu loru „Ébredés“ din 1877, candu ei au spusu si marturisitu in facia lunei intregi, ca tocma de atunci Transilvaniei ii merge in tote respectele din reu in mai reu; ca atatu deputatii ardeleni, catu si chiaru magnatii din Transilvani'a sunt tractati in B.-Pesta numai cu ceva mai bine decatu cersitorii (ipsissima verba); ca de diece ani incocã tier'a ni s'a implutu de venetici multime mare, caroru le pasa numai de pungile loru, era de tierã nimicu; ca Ungureni cunoscã totu asia de bine afacerile, lipsele, nevoile poporatiuniloru transilvane, pre catu le cunoscã pe ale Iapaniei ori Tibetulu; ca chiaru magnatii Transilvaniei sunt insultati de olãh magnãs, de 1/4, de doudeti-magnati etc.; mai in scurtu, ca ungureni incrediuti in sugrumatori'a loru majoritate de celu pucinu 350 ungureni contra la 73 deputati ardeleni, fia acestia de ori-ce nationalitate, nu voru nici se audia de informatiuni ardelenesci, ci mergu inainte calcandu in petiore totu ce nu le convine loru. Repetimu, ca aceste nu le dicemu noi dela noi, ci le-amu cititu negru pe albu in susu citatulu diariu, din care s'au reprodusu cateva in ainte cu unu anu si in „Gazet'a Transilvaniei“, era de atunci le citimu de es. in „Közvélemény“, ba ce e mai multu, amu datu de curendu chiaru si in ministerialulu „Kelet“ Nr. 44 preste unu articlu frappantu, intitulatu „Marturisire sincera“, in care se arata pe facia, cumu a fostu representata Transilvani'a in cei diece ani in diet'a Ungariei. De altumentrea cei mai multi fosti deputati ardeleni din periodulu I (1866—9) si din periodulu II (1869—71) se afla in vietia, asculte ori-cine marturisiri e loru, ca se se edifice.

Ei, dieu, dara sasii, sasii nostrii, n'au siediutu acasa guri cascade, nici cu folele la sore ca valachii, ci s'au dusu la B.-Pesta, unde diece ani de dile au peroratu, declamatu, strigatu, rogatu, sioptitu, caculitu, intrigatu, apoi — au castigatu: tote minunile lunei. Intrebati'i pe ei, se ve spuna, ca in etate sunt, si de diece ani incocã mai toti cu barbile incaruntite.

Fia acesteã dise ca prin trecatu; dara cestiunea in sinesi merita cu totulu alte consideratiuni, mai alesu in acesteã dile, in care se apropie si alu parturea periodu electorale pentru diet'a Ungariei.

— Dela Oradea mare se scrie in „Szabadság“ Nr. 37 din 22 Februaru a. c. unu lucru din cele mai dorero. Obiectele remase dela repaus. episcopu Olteanu se vendu la toba, inse cu pretiuri prea de nimicu. Asia de es. cei patru cai telegari minunati, pe carii Olteanu i cumparase dela primatele Ungariei, se vendura in 21 numai cu pretiulu unoru martioge vechi, spre ale inhamã la aratru. Se mai adaoga, ca de si obiectele sunt multe, dara vendute asia cu pretiuri de lapedatu, cu sumele ce voru intra din vendiare nu se potu coperi tote datoriile, prin urmare ca multi creditori au se fluire dupa ele. Atata le-ar mai trebui oradaniloru, ca intre datoriile neplatite se fia si fonduri de a le diecesei.

Croati'a. La caracteristic'a dilei impartasimu urmatoarea notitia:

Din Esseg in Croati'a se scrie diariulu „Osten“ din Vien'a: Maghiarii era ne-au datu o doveda despre ur'a loru contra slaviloru, ceea-ce de altmintrea nu e lucru nou, de asta-data inse si-au alesu de preda o dama, si inca o artista de renume europenu. Artist'a russa, dsiór'a Vera Timanoff voia adeca se dea in Zombor unu concertu. Tote pregatirile erau dejã facute. Ce se vedi? de odata, tocma candu erã se se incepa — vine unu ucasu de la capitanulu cetatii si opresce tienerea concertulu. Motivele opririi nu s'au spusu, se intielege inse de sine, ca dupa codicele magiaru,

Isi óra Timanoff de aceea nu potú concertá in Zombor, fiindu-ca — e russa. Capitanulu cetátií astfelu a ucisu dóue musce cu o lovitura. De o parte si-a aretatu maliti'a facia de poporatiunea russa a cetátií, de alt'a a manifestatu facia de o artista russa mani'a, ce o au maghiarii pentru mactiele invingeri ale Russiloru. In acésta atentiune rara, de care se bucura in Austro-Ungari'a de câtu-va tempu persóne insemnate rusesci, precumu Cernaieff in Bohemi'a, Jilowajsky in Galiti'a si astadi dsiór'a Timanoff in Ungari'a, se reflecta relatiunea, ce trebuie se intre in Austro-Ungari'a, déca in directiunea magiara, care domina in acésta din urma, nu va intreveni vreo schimbare. Dsiór'a Timanoff, carea pentru talentele artistice si amabilitatea-i personala, a aflatu primirea cea mai caldúrsa in tóte capitalele Europei, se va sci mangaiá pentru brutalitatea magiara cu care a fostu intempinata. Aici in Esseg i-a facutu publiculu ovatiuni grandióse, si fruntasii cetátií i-prededera unu buchetu pomposu cu pandlici de metasa in colori slave, pe care se putea ceti in limb'a serbo-croata: dsiórei V. Timanoff, artei slave de nordu, amicii de arte, sudo-slavi. Isi póte inchipui ori-cine, ce resentiu va trebui se produca tractarea artei ruse in Croati'a intréga. Magiarii gresiescu fórté, déca credu, ca prin provocári cerbicóse isi voru ameliorá pusetiunea facia de slavismulu, care cá unu oceanu i-coplesiesce de tóte pàrtile. In privinti'a acésta se asemena nebunului, care in bol'a lui, vrea se intre cu capulu prin zidu. Chiaru si natiunea romana, care in totalu representa o massa compacta de preste 12 milióne, ii intrece pre departe. Magiarii se potú sustiené numai déca voru încercá o intielegere precipéta cu slavii si romanii. La din contra se precipita spre unu viitoru periculosu, si ar fi tempulu supremu se si-schimbe din temeiú tienut'a totala de pâna acumu.

Romania.

Voindu a continua din Nr. precedente cu reproducerea reflexiuniloru din „Dorobantiulu“ la ne-curmatele atacuri intru nimicu motivate a le foiloru din opozitiune, ne marginimú astadata numai la câteva alinii, din cauza cá de cinci dile incóce in camerele Romaniei se mai facura câteva interpellatiuni, unele patriotice si binevoitórie, altele de chicana si reu voitórie, care inse tóte au datu ministriloru ocaziune de a infrunta nedreptele atacuri si a lumina situatiunea pe atáta, pre câtu se póte ea lumina a cum a, in aceste momente, candu insusi Bismark interpellatu in camer'a Germaniei, o incurcá cumu ar incurca-o fia-care din noi, candu nu este informatu despre vreunu lucru. Dara se citimú cele ce mai dice „Dorobantiulu“ :

„Diarele, séu mai bine pamfetele murdare, de cari vorbimú, iéu ca si clownii,* unu tonu seriosu, dau lectiuni de patriotismu si de dibacia la tóta lumea, ca cum nu s'aru sci ca patronii loru n'au fostu dibaci de câtu intru a innea tiér'a in datorii, si a o slei prin imposité; déra candu vinu se dovedésca nedibacia si lipsa de patriotismu a celoru cari au combatutu si combatu pe patronii loru, facu fiasco ca si clownii, cà-ci tóta lumea vede, ca n'au temelia vorbele imflata ce debitéza.

Éca fapte :

Ministeriulu a cadíutu, dicea Resboiulu d'alaltaiéri; d. Boierescu a fostu condusu la palatu de către d. maresialu alu curtii, pentru a forma unu nou cabinetu.

Vorbe de clown!

Ministerulu n'a cadíutu. D. Boierescu a fostu condusu nu la palatu, ci la tribunálu de către d. marsialu, ca simplu d. Vacarescu, pentru a-i sustiné unu procesu.

Asemenarea intre pamfetele de soiulu Resboiului cu clownii e deplina. Clownii, candu nu reusiescu, arunca totu-de-una vin'a pe altii. Tocmai asia face si Resboiulu. Védiendu ca nici vorba nu e dea se reda Catargiesciloru frenele guvernului, pe cari au doveditu ca suntu nevrednici d'a le tiné, celu pucinu in interesulu tíerii, afirma, in tocmai ca vulpea din fabula care dicea ca suntu acri strugurii pe cari nu putea se-i ajunga, afirma, dicemu, ca ministerulu actualu nici nu gasesce mosenitori.

Altu faptu.

Mare válva facura diarele reactionare, candu d. Catargi demisioná din Senatu, pe motivulu ridiculu ca nu-si póte parasi cas'a, fiindu-ca averea, viéti'a, ba chiaru onórea familiei sele ar remane in primejdia, din caus'a banditiloru ce-lu amenintiau.

Válv'a de atunci a Resboiului si a celorulalte diare de soiulu lui fu totu fapta de clowni!

D. Catargi e in adeveru de câte-va dile in Bucuresci, si nici averea, nici viéti'a, nici onórea d-sele si a familiei d-sele n'au suferitu, de la plecare-i de acasa, nici cea mai mica atingere.

Apoi nu avemú noi si publiculu dreptu se ridemu de nalucirile d-lui Catargi, si de isonulu ce le tineau diarele conservatóre, cu poft'a cu care rideamu, candu vedeamu pe clownii de la representatiunile ecuestre si de gimnastica? Vin'a nóstra e óre, déca faptele d-loru din opozitiune n'au produsu si nu producu de câtu risu, de si suntu planuite cu multa munca, spre a esi bine?

Natiunea romana e dejá cópta pentru regimulu representativu si desteptatiunea ei naturala e una garantia, ca nu va cadé in cursele ce i se intindu prin asemeni midilóce; de aceea ne multiamimú si de asta data a-i pune numai faptele suptu ochi, pentru ca ea ensasi se otarasca, ce calificari si ce crediementu merita cei cari intrebuintiéza midilóce de soiulu celoru ce mentionaramú, spre a combate pe protivnicii loru politici, pe ómenii cari au deplinu a ei incredere si stima.“

— Diarele primira telegrame sparióse despre eventual'a renuntiare la tronulu a principelui Carolu I, in casu candu Rusi'a ar rapí in adeveru Basarabi'a romanésca. Telegramele se intemeiéza pe scirea sensationala luata din „Politische Correspondenz“ din Vien'a, care este organulu ministeriului de esterne, in care intra sciri venite dela ambasadele si consulatele din strainatate. Noi nu pricepemú, séu nu vremú se pricepemú temeiurile, care au indemnatu pe „Pol. Corr.“ a publica faim'a despre renuntiarea lui Carolu, aflamú inse de lipsa, cá se 'i cautamú dreptu in facia. Despre Carolu este sciutu, cá nici-odata nu s'a tienutu cu mani cu pitióre de tronulu Romaniei, precumu nu se tienuse repaus. Leopoldu de alu Belgiei si Amadeo de alu Spaniei. Toti ne aducemu bine aminte, cá intre anii 1871—3 Carolu a fostu decisu de repetite-ori a se retrage din caus'a spurcateloru intrige pornite asupra densului. Astadi situatiunea difere catu ceriulu de pamentu. Se dice, ca Carolu ar voi a se retrage din caus'a Bassarabiei. A promisú Domnulu Romaniloru cuiva Bassarabi'a? O-a denegatu in terminii cei mai cathgorici. O au promisú legislativele tieriei? Au respinsu in unanimitate pretensiunea diplomatiei rusesci, precumu o au respinsu pana acumu prin adrese ne-numerate multime de municipalitáti ale tieriei. Pana la renuntiarea Domnului mai remane suffragiulu universale, cá in 1864, si apoi ultim'a ratio, adeca: armele. Dupa tóte scirile cate avemú noi din vecin'a Romania, amú cutezá se afirmámú, cá ori-cátu de mica este armat'a romanésca si ori-cátu poporulu romanescu au suferitu de unu anu incóce, dar armata si poporu suntu prea decise a-si versá sangele pentru Bassarabi'a, si avemú simptome de ajunsu, cá se credemu, cá unu resbelu cu rusii ar fi multu mai poporalu, de catu celu avutu cu Turcii. „Pol. Corr.“ vrea se scia, ca rusii ar avé de candidatu pe Grigorie Sturza, fiulu fostului Domnu alu Moldovei, Michailu Sturza, generalu turcescu, care sub titlu de Muchlis-pasi'a combatuse in 1854/5 la Crimea in liniile turcesci contr'a Rusiei. S'a impacatu Muchlis-pasi'a cu rusii pe pretiulu Bassarabiei, cá se ajunga la tronulu Romaniei? Noi cunóscemu pe dlu Grigorie Sturza si tóta nemarginit'a lui ambitiune, scimú inse totu-odata, ca domnia-sa este multu mai intieleptu, de catu se nu prevédia, ca cu acea conditiune n'ar poté stá nici 24 óre pe tronulu Romaniei, de catu numai sustienutu de baionete rusesci. Atunci inse s'ar poté dice cu totu dreptulu, ca Rusi'a domina pana la Orsiov'a, ceea-ce ni se pare, ca va placé multu mai pucinu comitelui Andrassy, de catu spre es. autonomi'a Bulgariei.

Turcia.

Conditiiuni de pace? Telegrafulu aduse dilele acestea câteva sciri, care éra si se potú numí fabulóse, precumu cá Rusia cere dela Turci'a 5 miliarde (cinci mii de milióne) franci desdaunare, adeca tocma câtu luase Germani'a dela bogat'a Francia, apoi si una parte din flotta turcesca si unu locu de portu rusescu in golfulu Beicos, adeca tocma in gur'a Bosforului pe tiermulu asiaticu, cu alte cuvente, in faci'a Constantinopolei. Acestea sciri era din 21 Febr. Ce se vedi inse, in 25 adeca la patru dile ministriulu Lord Northcote declara in parlamentulu Angliei, cá dieu ministeriulu inca nu cunóscé conditiunile de pace definitiva, in modu oficiale, ci numai din diarie, adeca cá tóta lumea. Acesta e unu esemplu nou, cumu trebuie se stracuramú scirile prin sit'a désa.

Din scirile adevérite pâna acumu se potú inregistra d. e. urmatóriele. Flott'a Angliei impededata de orcané cumplite, a intratu in marea marmora numai joi in 14 Febr. Cu o di inainte venise la Constantinopole dragomanulu ambasadei rusesci, anume Onou, trimisu de m. duce Nicolae, cá se declare Portiei otomane in numele tiarului, cá déca intra flotta britanica pâna la Constantinopole, trupele rusesci inca voru intra si voru ocupa suburbiele Pera, Galata, Haskeni si Tataila. Audiendu sultanulu acelea sciri se facú ca paretele; dupa aceea aduná 75 demnitari ai imperiului impregiuru de sine, pe carii inse dupa certe lungi ii dimise cá din chiaruseninu; apoi sultanulu telegrafá tiarului rogandu'lu, se nu ocupe capital'a. In nóptea urmatória sultanulu se decise a se retrage in Asi'a la Bruss'a. La acésta scire se audira plansete si vaiete in haremú; ministrii alergara la palatu si cadíura in genunchi, cá sultanulu se nu se duca; in fine acesta se induplecá se mai remana, pâna candu? nu se scie, cà-ci depinde totulu dela natur'a conditiuniloru.

In aceeasi di pórt'a denegá ambasadei austro-unguresci concessiunea de a intra cu escadra in marea marmora. Turcii sunt fórté càtraniti pe austro-ungureni, cá pe unii carii 'iau sumutiatu se se incaiere cu rusii, apoi inse 'iau ajutatú numai cu gurile si cu câteva diarie platite.

Sciri diverse.

(In comun'a Resinari) s'a descoperitu unu omoru cumplitu si misteriosu, unde chiaru fiulu este in prepusu cá ar fi asasinatu pe mama-sa. Investigatiunea curge cu rigórea ceruta.

(Statariu). In comitatulu Zal'a din Ungari'a, famosu si acela din vechime de banditi, se publicá de nou statariulu pe unu anu si se ridicara furci.

Mergemu bine de câte-va ani, tocma cá intre Basi-buzuci si Cercassiani.

(Asasinatu selbaticu la Baraoltu in Secuime.) Comerciantele arménu Ioanu Beczás din Baraoltu (Baroth) traiá fórté reu cu nevasta-sa si cu fetiorii. Nevast'a si fetiorulu seu celu mai mare conspirara cá se platésca pe unu asasinu spre a omori pe capulu familiei. Asia s'a si intemplatú; mam'a si fiulu aflara pe unu soldatu secuú dimissionatu anume Fitori, care pentru plata pandi pe bietulu Beczás pre candu calatoria in afacerile sale si'lu impuseá in drumu, apoi aruncandu puse'a pe malulu Oltului, o tulí la fuga; fu inse prinsu si spuse totu.

(Altu omoru barbaru in Ungari'a.) In orasiulu Mako pelariériulu Kovács Iosef a mersu la cumnatu-seu cojocariulu Kis Lajos in capu de nópte, sub pretestu cá nevasta-sa nu'i deschide; dupa aceea facéndu-se cá dórme, a panditu pâna ce admira bine Kis si nevasta-sa, dupa aceea sculandu-se incetu, a omoritu pe barbatu prin mai multe lovituri; a voitu se omóre si pe nevasta, dara acésta dupa primele lovituri cu maciuc'a nu a mai resuflatu, si asia l'a facutu se créda cá e mórtá. Atunci asasinulu se apucá se caute bani si aflá: unu fiorinu! In alta di asasinulu a si fostu prinsu. (Hon s. a.)

(Prunci aruncati). Se afla cá de 2 luni incóce fórté multi prunci mici in capital'a Romaniei, precumu acolo na s'au mai auditu in acésta mesura, si precumu numai la Buda-Pesta se mai vede acea blastematia in proportiuni asia mari. Dara lucrulu se esplica usioru. Cunoscutu este, cá dela venirea si trecerea armatelor rusesci prin Romani'a s'au stracuratú in capitala si in piatile danubiane multe mii de femei tenere, mai alesu dela Vien'a, Buda-Pest'a, Gratiu, Praga, chiaru si din Secuime, cu scopu precugetatu. Unu mare numeru de acelea, mai alesu evreice, au venitú din Rusi'a mai deodata cu trupele pe la Maiu a. tr. Urmarea este, cá la 9 luni multe din ele facu copii si apoi ii espunu pe la bisericu séu la alte locuri.

(Totu omoru.) La Timisiu langa Brasiovu unu italianu din cei carii lucra la calea ferata, avendu certa cu unu evreu speculantu, scóse cutítulu si'lu junghiá, in câtu cesta remase mortu.

(Parricidiu selbaticu). In comun'a secuiesca Ákosfalva (vecina cu orasiulu M.-Vásárhely) fiic'a unui secuú a omoritu pe chiaru tatalu-seu tocandu'lu in capu. Parricid'a este prinsá. De ce nu'si facu secuú scóle loru, ci se imbudiescu cu obraznicia neauditá a face ei romaniloru?

(Trofeele) armatei rusesci de la Dunare pâna la 14 crt. se schitéza in o fóia russa astfelu: 15 pasi, 113000 oficiari de statu, sub-oficiari si soldati, 606 tunuri de diferite calibruri, 9600 corturi si barace de lemn, 142000 puscii de deosebite constructiuni englese. De la trupele irregulare s'au luatú 200000 puscii, iatagane si pistóle, de la cerchezi 30000 sulitie chingaele. La fia-care turcu se mai aflau circa 70 patróné. Numerulu patróneloru luate de prin magazine si deposite se urca la 500 millióne.

(O scena in paradisu.) Foile umoristice italiene publica urmatórea fantasia din paradisu: Generalulu Lamarmora se presenta se in paradisu inaintea judelui supremu, care ilu acúsá, ca densulu inca a luatú parte la deposedarea lui Piu IX.

„Eu amú implinitu numai com andele regelui meu“, respunde acusatulu.

„Adeveratu, asiá este?“

„Intréba-lu pe elu.“

„Bine dici“ observa Domnulu si se întórise càtra Petru :

„Adú pe Victoru Emanuelu inainte.“

*) terminu englesescu = ital. paiazzo.

Regele mōre si vine in paradisu.

„Sunt acusat, ca amu fostu inimicul santului parinte? Dar Elu a fostu totu de un'a amicu meu celu mai bunu.“

„Adeveratu e si acēst'a?“

„Intrēba de Elu insusiu.“

„Are dreptate,“ observa judele. „Chiamă pe Papa.“

Mōre si Papa si in paradisu i-se face o primire cu tōte onorurile cuvenite.

„Victoru Emanuelu“, incepe Santi'a Sa, „n'a fostu omu reu. A ascultat in se prea multu de svaturi rele. Acumu nu de multu dete audientia unui asiă numitu Gambetta.“

„Gambetta“ intrerupse judecătorulu, se se chīame inainte . . . sēu mai bine dati-i pace, elu mi-ar potē causă neplacere.“

Bibliografia.

(„Transilvani'a“) Fōi'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu ese in alu 11-lea anu sub auspiciile comitetulu i asociatiunei si redactiunea secretariulu seu G. Baritiu. Pretiulu foiei trimise cu post'a in laintrulu monarchiei pe unu anu intregu este pentru membrii asociatiunei numai 2 fior. val. austr., adeca aprōpe gratis, ēra pentru membrii 3 fior., ēra in afara pe 1 anu cu porto duplu 10 franci. Ese de 2 ori pe luna in formatu mare 4°.

Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana etc. este una din cele mai mari binefacatori'e a le poporulu romanescu, fāra cā elu se fia simtiutu vre-o greutate la infiintarea si sustinerea ei; ēra fōi'a sa „Transilvani'a“ este unulu din acei pioniri ai viitorulu, care arunca fundamente durabili la consolidarea si prosperitatea nationale. Adeverate thesaure se depunu pe fia-care anu in acea fōia, firesce in se nu de acelea care straluce din distantia mare, nici de acelea efemere, alu caroru interesu apune cu apusulu sōrelui. Articlii literari, multi national-economici si cu atātū mai numerosi istorici din stravechime si din timpurile mai noue, recensiu bibliografice, apoi alaturate cu tōte acestea actele adunarilor generali si ale comitetulu asociatiunei, implu pe fia-care anu celu pučinu cāte 36 cōle ale acestei fōi. Din cursurile aniloru trecuti se mai afla esemplarie intregi la comitetulu asociatiunei in Sibiu, strad'a Cismadiei Nr. 7, afara numai de anulu 1868.

In cei 5 Numeri esiti pāna acumu pe anulu 1878 aflamu Schitē din istori'a montanistice si aplicare la Transilvani'a de B. Basiota. Epistole de ale repausatorulu (asta-data de ale lui Ioanu Maiorescu din anii 1850 - 52.)

Vasilie Aronu poetulu si operele sale (anume traductiune din Eneid'a lui Virgiliu), comun. de profesorulu gimnas. Teodor Rosiu. Din monografi'a ilustrei familii Hormuzache dela Bucovin'a, de G. Baritiu. Discursu pronuntiatu de V. Barcianu in adunarea dela Poiana despre labōre si industria. O privire preste trecutulu, de B. Iosofu, discursu pronuntiatu in aceasi adunare. Dora d' Istria. Concursuri. Procese verbali. Bibliografia etc. Abonamentulu se face la comitetulu asociatiunei in Sibiu.

(„Biserica si Scōla“) din Aradu Nr. 6 comprinde unu cerculariu episcopescu, carele manecandu dela marele principiu de a sustienē in biserica din tōte poterile ordinea si disciplin'a, pe langa ce constata cu dorere, cā ordinea si disciplin'a intre preoti slabescē, „si in multe respecte este aprōpe se cada in desuetudine“, cumu si „cā unii dintre preoti intru atātā desconsidera portulu sēu inbracamintea preotiesca, in cātu nici la functiunile publice nu inbraca vestmentulu preotiescu, adeca reverend'a, ci numai nisce vestmente civile, ce nu convinu nici cu bun'a cuviintia, nici cu seriositate preotiesca, dara nici cu demnitate lor.“ apoi motivandu pe largu necesitatea uniforme preotiesci, cu temeiri luate chiaru si din canōnele vechi, constringe pe preoti, ca la nici o functiune religioasa si la nici o ocaziune mai alesa ori adunare solemnă se nu cutēdie a se presenta altumentrea, decātu numai in reverendă.

Credemu cā ori-cine va citi acestu cerculariu, nu se va conteni a nu dice: Dā Dōmne se se generalisēdie in tōte diecesele ambelor confesiu.

In acelasu Nr. e continuarea unui articlu „Despre scōla in genere si despre cea crestina orthodoxa in specie, de parochulu si ases. cons. Ioanu Damsia, ēra unu alu treilea Educatiunea nationala, de Emilia Lungu, studiu acesta scurtu, dara bine cugetatu, in se cu atātū mai dorerosu, care adeca culmina in marele adeveru, cā educatiunea straina, data filorulu si ficelorulu nostre de mici in scōla straina si in institute Froebeliene, germane sēu magiare, este neghina, e abisu, e stingere de familii si de comune intregi romanesci, e propaganda sigura de renegati si renegate. Fōrte bine, fōrte dreptu.

Necrologu.

Petru si Florea Brai'a, An'a Brai'a mar. Pastila si Nicolae Brai'a din Tirvanulu mare cu ānima sfasiata de durere anuncia: mutarea dela cea temporală la cea eterne a juristulu din alu III-lea cursu Vasiliu Brai'a — respective: a fiului, fratelulu si a nepotulu lor, carele in unu morbū indelungatu in alu 23-lea anu alu vietiei sale in 12-lea Februaru la 6 ore sēr'a a. c. in bratale parentiloru sei in Tirvanulu Mare si-a datu spiritulu seu in manile Creatorulu. Eternisatulu — dotatu dela natura cu talente frumōse — cari crau ornate si cu simtieminte nationale, promitē a deveni unu membru utile in marea familia natională. Pentru afabilitate si alte insusiri ale sale — elu e deplānsu de toti amici si cunoscutii sei. Ceremoniile funebrale s'au persolvatu in 14-lea a lunei currente — asistandu la acelea nu

numai intregu Tirvanulu Mare . . . ci si un'a multime imposanta din alte comune. Fie'i tierin'a usiōra si memori'a binecuvantata!

Unu Amicu.

Conversatiuni literarie.

Colectiunea de documente istorice a lui Eudoxiu E. Hormuzache.

(Fine.)

La pag. 442 Nr. CCLXXXI aflamu unu estrasū din instructiunile date in 30 Mart. 1785 de cātra imperatulu Iosifu II celoru diece comisari regesci trimisi in Ungari'a spre a regulā basericele greco-neunite de diverse nationalitati. Acelea instructiuni se afla si la Bartenstein: Kurzer Bericht von der Beschaffenheit der zerstreuten zahlreichen Illyrischen Nation in den kais. königl. Erblanden. Frankfurt und Leipzig 1802. Pag. XVIII. In aceste instructiuni, cā si in mai multe acte remase dela Iosifu II, vorbesce ērași acelu mare monarchu cā unu adeveratu parinte alu popōlorulu, ēra candu vine la poporulu romanescu, pe langa cēlu mustra pentru unele defecte ale lui, se exprime despre sōrtea lui funesta in termini plini de compatimire. Imperatulu spune aci curatu lumei si tieriei, orbi et urbi, cā poporulu romanescu, de si este celu mai vechiu in tiēra, totusi elu e celu mai asservitu si mai persecutatu, precumu si spoliatu de cele mai bune pamenturi a le sale; satele romanesci sparte, stramutate, multime din ei deveniti fugari pe pamentu. Cu tōte acestea, adaog nemoritorulu monarchu, acēsta natiune pretinde numai, cā plānsorile sale se fia ascultate, cā-ci atunci poti face cu romanulu ori-ce vei vrea. § 14 alu instructiuniloru imperatulu constata in termini fōrte respicati, cā intre unguri si intre cei de legea neunita domina, din nefericire, ura cūmplita. Adeverat'a causa a urei nu o pōte afla, o vede in se in efectele sale la tōte ocaziunile, si chiaru turburările din urma ale lui Horia si Ciosca confirma acestu adeveru fōrte tristu. Din tōte in se, Mai. Sa recomanda commissariloru districtulu Oradei si comitatulu Aradu, pe unde functionarii sunt prea pučinu cultivati, ēra tirani'a contra natiunei romanesci este mai cūmplita decātu ori unde.

In locu de a'ni permite comentarea acestorū instructiuni, care facu una parte considerabile din glori'a lui Iosifu II, dati'mi voia se citēdie cāteva passage din ele in limb'a originală.

§ 12. Vom Banat. In diesem Bezirke sind vorzüglich dreierlei Nationen, nämlich: Wallachen und Raizen, welche beide der griechisch nicht unirten Religion zugehörig sind; dann fremde Ansiedler von verschiedenen Nationen aus Deutschland. Die wallachische Nation wird noch immer auf eine sehr knechtliche Art behandelt, wovon zum Theil ihre wenige Ausbildung, ihre Unbeständigkeit, ihr Hang zum Stehlen die vorzüglichsten Folgen sind. So lange also in ihnen nicht durch Schulen eine hinlängliche Aufklärung bewirkt, durch gute Behandlung eine Zuneigung für ihren Grund und Boden, auch die Lust zur besseren Bebauung ihrer Häuser und Grundstücke, dann Pflanzung mehrerer Obstbäume rege gemacht wird; so sehen sich diese Leute immer von einem Tage zum andern wie blos campierend an. Es ist auch wahr, dass um anderen Ansiedlern Platz zu machen, ihnen ihre besten Gründe sind abgenommen, die Dörfer übersetzt, und so mehrere Bedrückungen, wo sie dort die ältesten Einwohner des Landes sind, ihnen zugefügt werden. Ueberhaupt fordert diese Nation, dass man ihre Beschwerden anhört, und mit einigen gründlichen Vorstellungen die Aeltesten unter ihnen, auf welche sie alles Vertrauen setzen überzeuge; alsdann kann man alles mit ihnen richten.

Dara imperatulu Iosifu II voise nu numai ca se conserve imperiulu pe natiunea romanescă (asia o numesce imperatulu: natiune) si pe cea serbesca, ci luase si mesuri, cā se induplece la immigrare din tierile turcesci si alti cāti s'ar potea mai multi romani si serbi, pe langa conditii favorabili. Eta ce dice imperatulu in § 3 din aceleasi instructiuni: „Eine von Landeskindern selbst, besonders aber von der raizischen Nation und aus der Türkei und Wallachei herüber kommenden Emigranten nach und nach zu erzielende Menschenvermehrung würde gewiss wohl wohlfeiler und gedeilicher sein, als aller Ausländer.“

§ 8. Grosswardeiner Bezirk. In diesem Bezirke, der sicherlich in allem Anbetracht einer der beschwerlichsten ist, weil sich in demselben katholische, reformirte, unirte und nicht unirte Griechen befinden, muss vorzüglich auf die wahren Grundsätze, so die Toleranz vorschreibt, gesehen werden. Nebst diesen sind die dasigen Comitatsbeamten und Magistraturen noch am wenigsten der Aufklärung nahe gekommen, auch herrscht besonders im Arader Comitat noch eine unendliche Strenge und Unterdrückung der Unterthanen auf knechtische Art, die sie, aus vielen Vorurtheilen, der wallachischen Nation, welche allort am meisten ist, angemessen zu sein glauben. Es sind auch wegen dieser Unterdrückung und weniger Belehrung der Unterthanen die meisten Räuberefälle daselbst vorgekommen, besonders in dem Gebirgstheile, der sich gegen Siebenbürgen zieht, welches sich auch in den letzten Unruhen gezeigt hat.“

§ 14. Dass ein unüberwindliches Vorurtheil von Hass zwischen der ungarischen und raizischen Nation, zwischen den nicht unirten Griechen mit den Ungarn herrsche, ist leider! nur allzuwahr. So wenig man die echte Ursache hiervon finden kann, so zeigt sich dieses gleichwohl bei allen Gelegenheiten, und haben noch die letzten Unruhen in Siebenbürgen (von Hora und Klosschka) hiervon den traurigsten Beweis gegeben etc.“

Barbati romani carii caletoriti la Vien'a, rogu-ve se nu uitati a merge in piati'a Iosifu! Cautati bine in acea facia a statuei de bronzu; cā-ci ea de si este rece

neinsufflita, totusi reprezenta nu numai esteriorulu Acelui Parente alu Patriei si per eminentiam parente alu natiunei romanesci, ci si acelea sentimente subline de care fusese elu inspiratu. Se aducemu totu-deauna omagieile nōstre imperatulu Iosifu II caldurosulu aparatoru alu coloniiloru lui Traianu.

Documentele prin care amu frundiaritu pāna acilea, sunt necesare mai multu numai pentru istori'a eclesiastica, si luate la unu locu tōte, facu partea cea mai mica a colectiunei. Cu atātū in se este mai mare numerulu actelor relative la istori'a politica, sociale si a civilizatiunei popōlorulu din aceste tieri; de aceea scopulu meu nu pōte fi nici macaru cā se trecu preste ele numerandu-le, ci se'mi fia de ajunsu a trage atentiunea barbatiloru de specialitate asupra lor. In cātu pentru istori'a Transilvaniei, ei voru da preste informatiuni fōrte pretiose in acēsta colectiune. Asia d. e. voru afla in vreo 13 documente casuri de migratiuni dese din Transilvani'a in Romani'a, anume la pag. 70—2 obvine migratiunea seculorulu in Moldov'a, care pāna acilea era negata de cātra unii publicisti unguri, carii cauta si urmele seculorulu din dilele lui Atila. Las' cā este cunoscuta si migratiunea multu mai vechia a seculorulu in Moldov'a din epoc'a Hussitiloru in secol. alu 15-lea, dara apoi in not'a ministrulu principe Kaunitz adresata internuntulu austriacu br. Thugut din 6 Fauru 1770 se dice in alini'a penultima dela pag. 72 respicatu, cā inainte cu cativa ani (vor etlichen Jahren) multime de secui au fugitu din Transilvani'a si s'au asiediatu in Moldov'a. Causele pentru care au fugitu secuii intre anii 1762—65 sunt cunoscutē din istori'a infiintareii regimentelor granitariu si din a iobagiei. Cestiunea migratiuniloru a devenit de cāteva-ori objectu de negociatiuni diplomatice. In caus'a economiloru de vite, a comerciantiloru dela Brasiovu si din alte piatie se afla asemenea documente de valōre. Altele din sfer'a politice superioare sunt de importantia suprema, si merita a fi luate in cea mai de aprōpe consideratiune.

Cu aceste indigitari inchiau revist'a mea facuta preste vol. VII alu colectiunei lui E. Hormuzache si me retragu spre a face locu istoriciloru de profesiune. G. B.

Onorata Redactiune!

La adres'a Domnulu Demetriu Ghica am expeditu sum'a de 33 fl. v. a. pentru ranitii romani. La dorinti'a contribuitorulu este rogata On. Redactiune a publica numele si sumele oferite. Numele suntu:

Comun'a gr.-cat. Telciu	26 fl.
Maximu Popu prof. gimn.	2 „
Stefanu Neamtiu cancel. c. r. pens.	1 „
Gabriele Scridoniu prof. gimn.	1 „
Ioane Iarda invet. norm.	1 „
Teodoru Rotariu invet. norm.	1 „
Iacobu Popu invet. norm.	1 „
Sum'a	33 fl.

Naseudu in 20 Februaru 1878.

Maximu Popu, prof. gimn.

Convocare.

In intielesulu art. X din statute se convoca I-a adunare generale ordinaria a reuniunei femeiloru romane din Fagarasiu si giuru in urbea Fagarasiu pre 7 Aprilie 1878, la cari suntu rogati a participa tōte domnele membre, precumu si acelea cari dorescu a se face membre noue ale reuniunei.

Totu odata se aduce le publica cunosciintia, cumea comitetulu reuniunei au decisu incercarea unei loterii in scopulu reuniunei.

Dreptu aceea aceea marinimōse dōmne cari dorescu a dona obiecte pentru proiectat'a loteria, se binevoiasca ale tremite pāna la diu'a adunarii la adres'a cassaresei An'a Chisierianu.

Obiecte lucrate de mana de domnele si domniōrele romane, voru fi cu mare placere primite.

Program'a adunarii:

1. Deschiderea adunarii prin Presiedinta.
2. Alegerea unei comisiuni de 3 pentru supravisiunea socoteleloru.
3. Raportulu cassaresei despre starea cassei.
4. Raportulu secretariulu despre activitatea comitetulu dela infiintarea reuniunei.
5. Fipsarea bugetulu pre 1878.
6. Alte propuneri ce s'ar face in sensulu statutelorulu.

Din siedinti'a comitetulu reuniunei fem. rom. tienuta in 10 Februaru 1878.

Zinca Romanu, pres.

Cursulu monetelorulu in val. austr.

Vienna, 25 Februaru.

Galbiniu imperat. de auru	fl. 5.64 cr.
Moneta de 20 franci	95.50 „
Imperialu rusescu	9.76 „
Moneta germana de 20 marce	11.75 „
Sovereigns englesi	11.95 „
Lira turcesca	10.88 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	107.35 „

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

11/23 Febr.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l. 94.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	95.50 „
Obligatiune de imprumutu dominiile din 1871 cu 8%	89.— „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	82.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	70.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	81.— „
Fondulu de pensiu (per 300 l. a.) cu 10%	150.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	24.40 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	72.— „
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	100.— „
Romani'a, Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	55.— „